

Universitatea „Alexandru Ioan Cuza”, Iași
coala Doctoral
de Studii Filologice

**TRADUCEREA GHIDURILOR
TURISTICE: COMUNICARE INTERCULTURAL ,
ROLUL TRADUCĂTORULUI ÎN PRACTICI
LINGVISTICE**

Doctorand : Elena Preatca
Coordonator: Prof. Univ. Dr. Habil. Felicia DUMAS

Iași 2017

SEPTEMBRIE 2017

PREATCA Elena

La data de **15.09.2017**, ora **11.00**, în amfiteatrul **III.12**, **drd. PREATCA Elena** va susține, în fața publicului, teza de doctorat cu titlul “**Traducerea ghidurilor turistice: comunicare intercultural, rolul traducătorului și practici lingvistice**”, în vederea obținerii titlului științific de doctor în domeniul Filologie.

Comisia de doctorat are următoarea componență :

Președinte:

Prof. univ. dr. Dorina Lăcrămioara PETRESCU, Universitatea „Alexandru Ioan Cuza” din Iași

Conducător științific:

Prof. univ. dr. Felicia Dumas, Universitatea „Alexandru Ioan Cuza” din Iași

Referenți:

Prof. univ. dr. Mugura Albuș Constantin, Universitatea „Ștefan cel Mare” din Suceava

Prof. univ. dr. Magda JEANRENAUD, Universitatea „Alexandru Ioan Cuza” din Iași

Conf. univ. dr. Sonia BERBINSKI, Universitatea din București

Cuprins

INTRODUCERE Eroare! Marcaj în document nedefinit.

Capitolul I. Comunicare intercultural și roluri ale traducătorului de ghiduri turistice Eroare! Marcaj în document nedefinit.

I.1. Istoria comunicării interculturale **Eroare! Marcaj în document nedefinit.**

I.1.2. Ghidurile turistice și comunicarea intercultural **Eroare! Marcaj în document nedefinit.**

I.1.3. Teoria skopos-ului și traducerea ghidurilor turistice **Eroare! Marcaj în document nedefinit.**

I.1.4. Textul turistic și caracteristici de clasificare a textelor **Eroare! Marcaj în document nedefinit.**

I.2. Imaginile din cadrul ghidurilor turistice și transmiterea mesajului în limbă-intă **Eroare! Marcaj în document nedefinit.**

I.2.1. Imagini cu rol incitativ **Eroare! Marcaj în document nedefinit.**

I.2.2. Imagini cu rol informativ **Eroare! Marcaj în document nedefinit.**

I.2.3. Imagini cu rol explicativ **Eroare! Marcaj în document nedefinit.**

I.3. Conceptul de intertextualitate și traducerea ghidurilor turistice **Eroare! Marcaj în document nedefinit.**

I.4. Roluri ale traducătorului de ghiduri turistice ... **Eroare! Marcaj în document nedefinit.**

I.4.1. Traducătorul și medierea informației între textul surs și cultura textului-intă **Eroare! Marcaj în document nedefinit.**

I.4.2. Profilul traducătorului de ghid turistic **Eroare! Marcaj în document nedefinit.**

I.5. Concluzie parțială **Eroare! Marcaj în document nedefinit.**

Capitolul II. Tehnici de traducere a ghidurilor turistice: nume proprii și nume comune Eroare! Marcaj în document nedefinit.

II.1. Tehnici de traducere a numelor proprii **Eroare! Marcaj în document nedefinit.**

II.1.1. Tehnici de traducere a antroponimelor **Eroare! Marcaj în document nedefinit.**

- II.1.2. Traducerea numelor proprii religioase **Eroare! Marcaj în document nedefinit.**
- II.1.3. Traducerea numelor proprii cu notorietate istoric **Eroare! Marcaj în document nedefinit.**
- II.1.4. Traducerea numelor proprii de personaje populare **Eroare! Marcaj în document nedefinit.**
- II.2. Tehnici de traducere a toponimelor **Eroare! Marcaj în document nedefinit.**
- II.2.1. Traducerea toponimelor. Tehnica împrumutului și reportul simplu **Eroare! Marcaj în document nedefinit.**
- II.2.2. Modificarea fonetică și explicitarea. **Eroare! Marcaj în document nedefinit.**
- Toponimele cu echivalent în limba țintă **Eroare! Marcaj în document nedefinit.**
- II.3. Tehnici de traducere a hidronimelor **Eroare! Marcaj în document nedefinit.**
- II.4. Tehnici de traducere a horonimelor **Eroare! Marcaj în document nedefinit.**
- II.5. Traducerea numelor proprii de sărbători populare..... **Eroare! Marcaj în document nedefinit.**
- II.6. Tehnici de traducere a numelor comune **Eroare! Marcaj în document nedefinit.**
- II.6.1. Traducerea bucatelor tradiționale românești **Eroare! Marcaj în document nedefinit.**
- II.6.2. Traducerea pieselor vestimentare din tradiția culturii românești **Eroare! Marcaj în document nedefinit.**
- II.6.3. Traducerea obiectelor tradiționale din cultura românească **Eroare! Marcaj în document nedefinit.**
- II.6.4. Traducerea numelor de meserii specifice culturii românești **Eroare! Marcaj în document nedefinit.**
- II.7. Concluzie parțială **Eroare! Marcaj în document nedefinit.**

Capitolul III. Erori de traducere a ghidurilor turistice: tipologie și sugestii de traducere Eroare! Marcaj în document nedefinit.

- III.1. Erori de traducere. Cauze ale incongruențelor dintre textul-sursă și textul țintă **Eroare! Marcaj în document nedefinit.**

III.2. Tipologia erorilor de traducere și funcționalitatea textului- int	Eroare! Marcaj în document nedefinit.
III.2.1. Traducerea sensului. Erori și sugestii de traducere	Eroare! Marcaj în document nedefinit.
III.2.2. Erori de ordin lexical. Sugestii de traducere pentru culturile din limba română	Eroare! Marcaj în document nedefinit.
III.2.3. Erori de tip gramatical	Eroare! Marcaj în document nedefinit.
III.2.4. Erori de ordin pragmatic	Eroare! Marcaj în document nedefinit.
III.3. Concluzie parțial	Eroare! Marcaj în document nedefinit.
Concluzii	Eroare! Marcaj în document nedefinit.
Corpus	3
Bibliografie	15
Surse Internet	24

REZUMAT

1. Introducere

Această lucrare este rezultatul unei cercetări realizate în domeniul traductologiei despre problematica traducerii ghidurilor turistice din limba română în limba franceză. În urma acestei cercetări, am observat că în spațiul cultural românesc nu există studii specializate în traducerea ghidurilor turistice. Cu atât mai mult, specialiștii români nu își pun problema existenței unor erori majore de traducere a textelor din domeniul turistic, ceea ce ne-a făcut să realizăm un studiu, care ne va ajuta să înțelegem cauzele apariției celor mai grave erori de traducere din broșurile turistice.

Pentru a stabili legătura care există între diferitele spații culturale și între diferiți reprezentanți ai culturilor europene, am realizat un scurt istoric al comunicării interculturale și

am expus punctele de vedere ale diferi ilor speciali ti despre rolul i importan a acestei forme de comunicare. Comunicarea intercultural joac un rol foarte important în realizarea contactelor de ordin politic, juridic, educa ional, istoric i religios între diferite ri i în diferite perioade de timp. Acest fapt este demonstrat de interesul tot mai mare acordat sintagmei *comunicare intercultural* i de num rul semnificativ de c ri, articole i tratate tiin ifice care pun în valoare rolul comunic rii interculturale. În cadrul acestei lucr ri am men ionat rolul pe care îl are competen a intercultural în realizarea efectiv a unei leg turi dintre scriitor, traduc tor i destinatarul unui ghid turistic. Competen a interculturală nu este altceva decât felul în care fiecare dintre noi încearc s înțeleagă cum o alt persoan , care vine dintr-un alt univers cultural gândește, re trăiește și răspunde informației culturale pe care o primește în țara gazdă. Astfel, renunțând la orice impuls de manifestare a etnocentrismului, fiecare dintre noi trebuie s participe, în cel mai efectiv mod, la realizarea comunic rii interculturale.

În cadrul aceleia i teze am definit conceptul de *culturem* i am men ionat cele mai importante tehnici de traducere a numelor proprii, dar i a numelor comune – prezente în ghidurile turistice, care formeaz corpusul acestei lucr ri. În cadrul traducerii ghidurilor turistice speciali tii întâlnesc dificult i în transpunerea lexemelor marcate din punct de vedere cultural, numite de Georgiana Lungu-Badea: *cultureme*. Culturemele sunt termeni care pun probleme de traducere speciali tilor datorit mesajului de ordin cultural pe care îl transmit. Observ m c de cele mai multe ori culturemele transmit informații despre portul tradi ional, specificul gastronomic, îndeletnicirile i obiectele caracteristice unui anumit spa iu cultural. Totu i, putem vedea c i numele proprii pot pune probleme de traducere speciali tilor, f când referire la tr s turi fizice i morale ale diferitelor personalit i din cultura româneasc . Unele toponime precum: *Câlnic, Dârjiu, Hunedoara, Coste ti-Blidaru, Luncani-Piatra Ro ie, Poiana apului, Humule ti* sunt atât de specifice spa iului cultural românesc, încât transpunerea acestora reprezint o adev rat încercare pentru speciali tii din domeniul traducerii.

Dac în lucrarea sa *Numele proprii în traducere*, Michel Ballard vorbe te despre trei subcategorii ale acestora: antroponime, toponime i referen i culturali, noi am abordat i diferitele modalit i de traducere ale numelor cu notorietate religioas , hidronimelor i horonimelor (nume proprii utilizate în mod constant în cadrul ghidurilor turistice). Corectitudinea traserii acestor nume depinde i de leg tura stabilit între autor i traduc tor. Cel din urm trebuie s în eleag inten ia autorului, adic *skopos-ul* acestuia. Textul tradus trebuie s produc acela i efect asupra destinatarului ca i textul din limba-

surs ; de aceea obiectivul nostru este să vedem dacă numele proprii și numele comune din cadrul textului din limba franceză transmit informația corect destinatarului sau sunt simple împrumuturi, care îl pot duce pe acesta în eroare.

De asemenea, am încercat să identificăm factorii care i-au făcut pe traducători să folosească tehnica împrumutului (cea mai des utilizată). Împrumutul transmite un colorit, o exotizare a textului din limba- surs, dar în același timp îl poate duce în eroare pe destinatar. Pentru a obține o traducere eficientă, care ar putea atrage atenția cititorului, un bun traducător trebuie să cunoască atât limba-surs, cât și limba- țintă; el trebuie să dețină cunoștințe de ordin lingvistic, dar și informații de ordin cultural. În cadrul acestei lucrări am încercat să punem în valoare modul în care traducătorii au transpus anumii termeni marcați din punct de vedere cultural, am insistat asupra strategiilor utilizate de către specialiști în cadrul traducerii numelor proprii și a numelor comune, am stabilit problemele care au apărut în procesul de traducere a ghidurilor turistice.

Odată stabilite aceste procedee de traducere a ghidurilor turistice se impune identificarea erorilor de traducere, care sunt prezente în număr considerabil în cadrul textelor turistice. Iată de ce, am încercat să facem o clasificare a erorilor apărute în procesul de transpunere a textului turistic din română în franceză și am propus soluții pentru evitarea anumitor tipuri de erori. Am încercat să realizăm o tipologie a erorilor de traducere, bazându-ne în acest sens pe teoria Christianei Nord, care vorbește despre patru tipuri de probleme în traducere: textuale, pragmatice, culturale și lingvistice. Apoi am făcut o clasificare personală a tipurilor de erori, identificând erori de sens, erori lexicale, erori gramaticale și erori de ordin pragmatic.

2. Structura lucrării

Capitolul I al tezei trece în revist o istorie a comunicării interculturale. Comunicarea interculturală a existat dintotdeauna, pentru că nici omul nu poate exista fără comunicare și nici o cultură nu se poate afirma fără existența unei alte culturi. Astfel, nu putem vorbi despre importanța culturii în societatea românească, dacă nu stabilim legături culturale cu persoane de o altă naționalitate, precum sunt francezii, englezii sau germanii, persoane care pot vorbi despre o cultură proprie, diferită de cultura noastră.

În realitate, dezvoltarea ideii de comunicare interculturală a început odată cu extinderea procesului de globalizare. Numărul interacțiunilor dintre oameni a crescut sub influența mai

multor factori, printre care: dezvoltarea tehnicii, creșterea populației, dezvoltarea mijloacelor de transport, iar odată cu aceste procese a crescut și factorul de dezvoltare a turismului. Datorită globalizării, omul a început să simtă nevoia de a comunica în mod regulat și eficient cu alte persoane, care fac parte din alte culturi. Răspândirea informației și deplasarea populației dintr-o cultură în alta au fost determinate de dreptul la libera circulație, de migrarea forței de muncă, de interdependența economică.

Teoreticienii comunicării interculturale susțin ideea conform căreia studiul comunicării interculturale a început prin anii 50 ai secolului al XX-lea, odată cu apariția lucrărilor lui Edward Hall: *The silent language* și *The hidden dimension*, unde autorul explorează problematica comunicării nonverbale. Teoreticienii din domeniul antropologiei susțin ideea conform căreia interesul pentru comunicarea interculturală a început odată cu fondarea școlii cunoscută sub numele de: *culture and personality school*. Acest curent a promovat ideea relativismului care se opune etnocentrismului.

În cadrul acestui capitol am pus în evidență ideea de universalism, în cadrul căreia accentul cade pe punctele comune, care există între indivizi și nu pe diferențele dintre aceștia și cea de relativism, care susține ideea conform căreia toate culturile se aseamănă, dar sunt total diferite. Conform acestei teorii, putem vorbi despre ideea de comunicare internațională prin asemănare. Pentru ca procesul de comunicare să se producă eficient, interlocutorii trebuie să aibă în vedere punctele comune care îi apropie. Aceștia trebuie să renunțe definitiv la ideea de etnocentrism și să se axeze pe o mai bună comunicare la nivel de cunoaștere a rolurilor și a specificităților culturale, care apar de la o regiune la alta. În ceea ce privește importanța comunicării în cadrul procesului de traducere a ghidurilor turistice, vom menționa că de această dată comunicarea interculturală se manifestă sub forma unei competențe interculturale. Competența interculturală nu este altceva decât modul în care fiecare dintre noi încearcă să înțeleagă cum o altă persoană, care vine dintr-un alt univers cultural gândește, reține și răspunde informației culturale pe care o primește în țara gazdă. Astfel, renunțând la orice impuls de manifestare a etnocentrismului, individul din țara gazdă trebuie să ofere condiții optime de comunicare interculturală noului venit, și aceasta pentru a obține o strânsă legătură interculturală și pentru a-l face pe *străin* să revină în țara pe care a cunoscut-o recent.

De asemenea, acest capitol evidențiază importanța clasificării ghidurilor turistice în cadrul celorlalte tipuri de texte. Astfel, pentru a putea traduce un ghid turistic și pentru a transmite în cel mai eficient mod cultura unei țări în afara sa, un bun traducător trebuie să poată clasifica textul ghidului turistic în cadrul celorlalte tipuri de texte. Ne vom referi la lucrarea *Possibilități și limite în critica traducerii*, în care Katharina Reiss vorbește despre o

tipologie a textelor, despre skopos-ul textelor de care trebuie să țin cont fiecare traducător în procesul de traducere. În acest context, Katharina Reiss clasifică ghidurile turistice ca fiind texte cu dominantă incitativă, iar Mary Snell-Hornby, autoarea articolului *The ultimate comfort: Word, Text and the Translation of Tourist Brochures*, în *Word, Text, Translation: Liber Amicorum for Peter Newmark*, evidențiază faptul că mesajul ghidului turistic este o combinație a trei tipuri de texte: cu dominantă informativă, cu dominantă expresivă și cu dominantă incitativă. Un lucru este cert: nu există texte care să conțină numai elemente verbale. Ghidurile turistice, care sunt elemente și vehicule ale comunicării interculturale, conțin imagini și alte tehnici vizuale precum: fotografii, hărți geografice, diagrame, care sunt la fel de importante ca și textul tradus.

În urma cercetării realizate putem menționa faptul că ghidurile turistice joacă un rol foarte important în procesul de transmitere a unor informații despre țara în care se va călători, despre un anumit spațiu natural sau despre un anumit obiectiv turistic. Autorul unui ghid turistic recurge la diferite procedee de ordin lingvistic, retoric, stilistic și nu în ultimul rând pragmatic pentru a transmite în cel mai eficient mod informația stabilită din timp și pentru a trezi interesul unui străin față de obiectivul prezentat în cadrul unui text restrâns, dar bogat din punct de vedere informațional. Vom menționa că orice ghid reprezintă o îmbinare a două discursuri: unul verbal și altul non-verbal. Astfel, textul turistic se apropie foarte mult de discursul publicitar, care este o fuziune semiotică a mai multor componente de ordin: lingvistic, vizual și auditiv (ghidurile altor text este înscris pe un CD-audio). Orice ghid turistic conține un element informativ (textul de prezentare a obiectivului turistic) și alte elemente paratextuale precum: imaginile, titlul, notele despre autori, traducători, fotografi, editori și anul redactării. Astfel, în cadrul acestei lucrări am pus în evidență importanța imaginilor cu rol incitativ, informativ și explicativ, precum și rolul pe care îl au acestea în procesul de transmitere a mesajului din limba-sursă, în limba-țintă.

În ceea ce privește rolul pe care îl îndeplinește traducătorul în cadrul procesului de transpunere a textului turistic, același capitol și propune să demonstreze că acesta reprezintă acea persoană care transmite cultură în afară și care ne oferă posibilitatea să citim același mesaj într-o altă limbă. În acest context, traducătorul unui ghid turistic are un rol foarte important și greu de îndeplinit. El trebuie să transmită străinului nu doar textul în sine, ci mai ales cultura și imaginea țării în care se va călători. În cazul ghidurilor turistice, traducătorul trebuie să-l lase în umbră pe scriitor și să-l facă pe destinatar, adică pe cititor să răspundă așteptărilor acestuia. Un ghid turistic este întotdeauna îndreptat înspre cititor, iar un bun

traducător trebuie să țină cont de faptul că o broșură turistică îl scoate pe destinatar din cadrul culturii sale de origine și îl situează automat într-o nouă cultură.

Cel de-al doilea capitol aduce în discuție procesul de traducere a numelor proprii și a numelor comune. Traducerea numelor proprii a pus un lung șir de probleme speciale tilor din domeniul traductologiei. Transferul acestora dintr-un spațiu cultural-lingvistic în altul este o activitate care poate antrena un număr considerabil de pierderi de ordin lingvistic, gramatical și lexical. Dacă numele comune pot fi transpuse cu ajutorul unor tehnici dintre cele mai diverse precum: traducerea literală, echivalența, împrumutul, înstrăinarea și chiar adaptarea, în cazul numelor proprii aceste modalități de transmitere a mesajului dintr-o limbă în alta nu mai sunt la fel de eficiente, pentru că numele proprii au o semnificație particulară față de celelalte lexeme din cadrul unui sistem lingvistic.

În cadrul traducerii numelor proprii am vorbit despre traducerea antroponimelor, traducerea numelor proprii religioase, traducerea numelor proprii cu notorietate istorică, traducerea numelor proprii de personaje populare, caracteristice culturii românești (Bujori, Urzici, Irozi, Jieni). Observăm că traducătorii de ghiduri turistice folosesc diferite tehnici de traducere pentru a reda cât mai explicit semnificația unui nume propriu. În cadrul mai multor ghiduri putem vedea diferite traduceri pentru un singur nume.

De asemenea, am pus în discuție tehnicile de traducere a toponimelor, a hidronimelor și a horonimelor. În contextul traducerii toponimelor, cei mai mulți traducători se confruntă cu dificultăți de ordin lingvistic, lexical și pragmatic. În acest sens, Michel Ballard susține că în domeniul traducerii scrise, reportul simplu este soluția pentru dezlegarea acestei probleme. Tehnica întrebării reportului este proprie traducerii diferitelor locuri publice urbane, cum ar fi traducerea numelor de străzi, parcuri sau piețe centrale. În cazul transpunerii numelor de orașe și ri, specialistul recurge la traducerea literală, ceea ce se explică prin faptul că cele mai multe dintre acestea au deja un echivalent în diferite limbi străine.

Traducerea hidronimelor reprezintă o adevărată provocare pentru specialiști, aceștia recurg la tehnici dintre cele mai diverse pentru a reda semnificația și importanța numelor de ape. Cele mai multe dintre aceste hidronime au o variantă deja tradusă și adaptată în limba franceză, ceea ce se explică prin importanța numelui menționat. În cazul hidronimului *Marea Neagră* traducătorii vor opta imediat pentru echivalentul *La mer Noire*. Același procedeu este valabil și în cazul hidronimului *Delta Dunării* tradus în titlul ghidului turistic *Delta Dunării și complexul Lagunar Razelm* prin *Le Delta du Danube et l'ensemble lagunaire Razelm*. Există totuși, un număr considerabil de lacuri și de cascade, care nu pot fi traduse, fiecare dintre acestea fiind legate de specificul cultural al țării noastre. În acest context, putem observa că

râuri precum: *Tisa, Mureș, Ozana, Bistrița, Bicăz* au fost transpuse ca atare în cadrul textului francez, la fel și următoarele nume de cascade: *Duruitoarea, Capra, Bâlea, Pruncea* – care nu pot fi transpuse decât prin împrumut.

Traducerea toponimelor din limba română este un alt proces – greu de realizat. Majoritatea numelor diferitelor forme de relief sunt legate de personaje legendare din cultura românească sau de anumiți termeni specifici culturii noastre. Traducătorii recurg în acest caz la omitere, la traducere literală, la împrumut și la explicitare. De exemplu, în cazul vărfurilor: *aua Caprei, Vârful toarea lui Buteanu, Căldarea Vișii, aua Paltinului* autorii nu au avut altă alegere decât transpunerea acestor toponime în limba franceză prin împrumut.

Un caz cu totul deosebit îl reprezintă tehnica de traducere a numelor proprii de sărbători populare. România are un număr important de sărbători populare cunoscute atât în țară, cât și în afara ei. Aceste sărbători sunt emblematice pentru cultura noastră și sunt celebrate de locuitorii spațiului cultural român de sute de ani. Sunt festive și întâlnite numai în România și sunt de obicei strâns legate de ideea de transumanță. Datorită acestei unicități, cei mai mulți autori de ghiduri turistice menționează în lucrările lor numele acestor sărbători și pun probleme de ordin traductologic specialităților. Iată câteva exemple de sărbători populare organizate în țara noastră: *Tânjaua de pe Mara, Ruptul Stâmpelilor, Răvășitul Oilor, Târgul de Pantelimon, Festivalul pastoral Sâmbra oilor, Nedeia munților, Târgul de Sfinții Arhangheli Mihail și Gavril, Zilele Branului*.

Față de transpunerea numelor proprii, cea a numelor comune oferă specialiștilor posibilitatea unei utilizări mai eficiente a diferitelor tehnici de traducere, ceea ce se explică prin faptul că cele mai multe substantive comune au echivalenți funcționali în limba franceză. Putem afirma că limba română conține un număr impresionant de cuvinte marcate din punct de vedere cultural (cultureme), care nu pot fi întâlnite în alte culturi din afara țării noastre și care uneori pun probleme de înțelegere chiar și destinatarilor din spațiul cultural al limbii-sursă.

Traducerea bucatelor tradiționale românești, traducerea pieselor vestimentare din tradiția culturii românești, traducerea obiectelor tradiționale, traducerea numelor de meserii specifice culturii românești – toate aceste subiecte au fost abordate în cadrul celui de-al doilea capitol al acestei teze de doctorat. Hainele populare și gastronomia românească sunt principalele categorii de cultureme descrise în mod constant în ghidurile turistice. Diferiți specialiști vor utiliza tehnici de traducere dintre cele mai diverse pentru transpunerea culturemelor, și cu toate acestea traducerea acestora poate fi una ineficientă. Din acest motiv, am realizat tabele care cuprind piese vestimentare precum și bucate tradiționale românești, în

cadru c rora am încercat s propunem defini ii (explicit ri), care ar putea ajuta destinatarul s în eleag semnifica ia câtorva dintre culturile men ionate de Mariana Pascaru. Utilizarea notelor de subsol este o tehnic care trebuie evitat în procesul de traducere a lucr rilor cu specific turistic, motiv pentru care explicitarea ar putea simplifica traducerea i ajuta destinatarul s în eleag mai u or mesajul transmis.

În capitolul III al cercet rii ne-am propus s identific m erorile de traducere care apar în cadrul procesului de transpunere a ghidurilor turistice din limba român în limba francez . Astfel, am pus în discuție următoarele tipuri de erori: erori de sens, erori de ordin lexical, erori de tip gramatical, erori de ordin pragmatic. Exist o dilem care îi preocup pe traduc tori, ace tia trebuind s aleag între: a traduce sensul, sau a traduce litera. Traducerea sensului presupune transpunerea textului ini ial în a a fel încât mesajul din limba surs s nu fie modificat în cadrul limbii int . În cadrul traducerii sensului specialistul va proceda astfel încât cititorul lucr rii din limba int s în eleag exact acela i lucru ca i cel din limba de origine. Putem afirma c în cazul traducerii ghidurilor turistice transpunerea literei (adic a particularit ilor stilistice ale textului) r mâne în umbr i c sensul este cel care îl preocup pe specialist. În acest context, observ m c ghidurile turistice con in erori de sens, care pot îndep rta cititorul de mesajul textului surs . Spa iul cultural românesc este definit de un num r însemnat de tradi ii i caracteristici na ionale specifice rii noastre i transpunerea acestora pune multe probleme de traducere speciali tilor.

Putem observa c cele mai multe bro uri turistice con in un lexic variat i foarte bogat, iar traducerea lexemelor marcate din punct de vedere cultural cere o foarte bun documentare a specialistului. În cadrul cercet rii pe care am realizat-o, am observat c textul ghidului turistic con ine un num r important de arhaisme i de regionalisme, i c în cazul descrierii îndeletnicirilor tradi ionale române ti putem întâlni i un limbaj tehnic, specific culturii române ti. În acest context, vedem c pentru culturile din limba român traduc torii încearc s g seasc termeni echivalen i în limba francez , dar de cele mai multe ori textul- int se îndep rteaz de imaginea din cadrul textului-surs , ceea ce se explic prin lipsa unei document ri serioase din partea traduc torului.

Pe lâng erorile de sens i erorile de ordin lexical, gre elile gramaticale sunt poate cele mai grave în cadrul realiz rii unei traducerii. Conform teoriei lui Roman Jakobson, gramatica este cea care diferien eaz cel mai mult dou limbi, lexicul i sensul oferindu-ne doar posibilitatea de a exprima idei i sentimente diferite în cadru unei anumite comunit i de oameni. Dacă în cazul traducerii lexicului traduc torul î i poate folosi propria imaginea ie i poate transmite acela i mesaj, utilizând cuvinte diferite, în cazul textelor- int regulile de

ordin gramatical trebuie respectate cu strictețe, pentru că fiecare limbă trebuie să transmită un mesaj clar destinatarului. Erorile gramaticale sunt legate de scrierea unor nume proprii cu minuscul, de acordul greșit al substantivului din limba franceză, de dubla articulare a acestei categorii gramaticale, de utilizarea formei de singular în locul formei de plural a articolului contractat din limba franceză, de conjugarea greșită sau chiar de lipsa conjugării unui anumit verb. Am observat că în procesul de traducere a ghidurilor turistice erorile de ordin gramatical sunt mai puțin în față de celelalte tipuri de erori (de sens, lexicale și pragmatice), totuși prezența acestora indică lipsa unei atenții sporite a specialiștilor față de procesul de traducere, precum și lipsa colaborării dintre mai mulți traducători.

Erorile de ordin pragmatic prejudiciază în mod direct funcționalitatea textului tradus. Acestea duc la pierderea utilității mesajului inițial și îndepărtează destinatarul de cultura limbii de origine. Aspectul pragmatic al unei traduceri este de factori extratextuali precum: intenția autorului, intenția traducătorului, condițiile tehnice de lucru, aspecte economice sau contractuale (plata și termenul de predare a lucrurilor), dar mai ales de contextul utilizării anumitor lexeme marcate din punct de vedere cultural. Erorile pragmatice înseamnă respectarea *skopos-ului* autorului, de integrarea textului turistic în cadrul tipologiei propuse de Katharina Reiss, precum și de traducerea culturemelor. În cadrul analizei erorilor pragmatice vom ține cont de tipul textului, de funcția pe care acesta o îndeplinește și de publicul țintă.

Prezența acestor erori se explică prin diferențele culturale care există între universul român și cel francez. Tradițiile unice românești sunt o adevărată provocare pentru traducătorul care trebuie să transmită cât mai eficient valoarea obiceiurilor noastre în străinătate. Specificitatea portului tradițional, precum și diferitele înțelepciuni care pun în valoare istoria și universul cultural al României sunt adevărate provocări pentru traducătorul de ghiduri turistice.

3. Concluzii

Considerăm că originalitatea acestei teze constă în analiza unui număr semnificativ de ghiduri turistice traduse din limba română în limba franceză. Acest studiu ne-a oferit posibilitatea de a pune în evidență problematica traducerii ghidurilor turistice, o temă care nu a mai fost abordată până acum și care necesită un interes deosebit din partea specialiștilor din domeniul traductologiei – tinerii care studiază procesele cognitive și lingvistice din cadrul unei reproduceri / traduceri orale sau scrise, dintr-o limbă în alta și dintr-o cultură în alta. Ghidurile turistice din cadrul corpusului pe care l-am realizat ne oferă informații diverse

despre cultura și obiceiurile țării noastre. Unele broșuri pun în evidență valorile naturale ale României, altele prezintă piese vestimentare și bucate tradiționale românești, dar fiecare ghid turistic este un mijloc de comunicare între cele două culturi.

Cel mai important rol în procesul de traducere a ghidurilor turistice îi revine traducătorului, care trebuie nu doar să transpună un text dintr-o limbă în alta, dar să realizeze și o legătură între două sau mai multe culturi. În acest sens, traducătorul unui text turistic trebuie să aleagă între două procedee de traducere: naturalizarea și înstrăinarea. Acesta traduce tot termenii specifici spațiului cultural al țării noastre în limba franceză și face textul să pară cât mai natural, sau împrumută acești termeni și recurge la tehnica exotizării, introducând în acest fel elemente specifice culturii românești în cadrul limbii franceze. Misiunea unui traducător este foarte greu de îndeplinit, întrucât el trebuie să mențină un echilibru între utilizarea celor două tehnici de traducere. În cazul în care folosește doar tehnica înstrăinării, el nu va reuși să transmită valorile culturale ale țării de origine în afara ei, iar dacă optează numai pentru naturalizare și adaptare, specialistul riscă să piardă posibilitatea de a îmbogăți limba și orizontul cultural al textului Țintit .

Traducătorul decide specificul relației care se stabilește între scriitor și cititor. În cazul ghidurilor turistice, traducătorul trebuie să-l lase în umbră pe scriitor și să-l facă pe destinatar, adică pe cititor să răspundă așteptărilor scriitorului. Un ghid turistic este întotdeauna îndreptat înspre cititor, iar un bun traducător trebuie să țină cont de faptul că o broșură turistică îl scoate pe destinatar din cadrul culturii sale de origine și îl situează automat într-o nouă cultură . Tot traducătorul este cel care va decide finalitatea textului tradus. Persoana care traduce trebuie să stabilească dacă textul va fi orientat înspre cultura de origine sau înspre cultura limbii Țintite . Gideon Toury numește aceste traduceri: *source-oriented translation* (traduceri orientate către textul surs) și respectiv, *target-oriented translation* (traduceri orientate către textul Țintit). Dacă în procesul de traducere specialistul respectă normele textului-surs, acesta respectă și normele limbii, și respectiv ale culturii-surs. Iar dacă traducătorul transpune un text, bazându-se pe normele textului Țintit, acesta se axează pe limba și pe cultura limbii Țintite. Ca și în cazul naturalizării și exotizării, în procesul de respectare a normelor unei limbi specialistul trebuie să găsească un punct de echivalență și să transmită specificul cultural al țării noastre, dar și să răspundă în măsură posibilă așteptărilor destinatarului.

Pentru a obține un text tradus cât mai apropiat de cultura destinatarului specialiștii au recurs în procesul de transpunere a ghidurilor turistice din limba română în limba franceză la tehnici dintre cele mai diverse. De cele mai mari probleme de traducere se întâlnesc în cadrul procesului de transpunere a culturilor, care sunt cuvinte marcate din punct de

vedere cultural, speciali tii au întâmpinat dificult i de traducere i în cazul numelor proprii. Fie c denumesc diferite personalit i emblematic pentru ara noastr , fie c indic nume de locuri (toponime), hidronime sau horonime, numele proprii sunt foarte greu de tradus. În lucrarea *Numele proprii în traducere* Michel Ballard men ioneaz c forma numelor proprii, oricât de greu ar fi de pronun at, trebuie respectat cu stricte e, iar Sarah Leroy, autoarea lucr rii *Nom propre en français*, afirm c numele proprii nu se traduc. Ghidurile turistice con in un num r considerabil de nume proprii. Astfel, antroponimele care denumesc personalit i religioase, persoane cu notorietate istoric sau personaje populare sunt transpuse în limba francez prin diferite procedee de ordin traductologic precum: împrumut, traducere literal , adaptare fonetic , omitere, explicitare.

Traducerea numelor comune pune un num r mai mare de probleme de ordin traductologic speciali tilor, întrucât acestea sunt de cele mai multe ori termeni marca i din punct de vedere cultural. Fie c reprezint o enumerare a bucatelor tradi ionale române ti, a pieselor vestimentare specifice pentru spa iul cultural al rii noastre sau a numelor de meserii practicate alt dat de locuitorii acestei ri, traducerea numelor comune necesit o foarte bun cunoa tere a valorilor unei anumite regiuni geografice. Cultureme care fac parte din categoria mânc rurilor atribuite anumitor spa ii culturale din România precum: *bulz, jinti , urd , balmo , m m lig , s rm lu e, cozonac, ou încondeiate, mici, cârna i de Ple coi, pe te la pro ap, pl cinte poale-n brâu* etc., au pus probleme de traducere speciali tilor i multe semne de întrebare destinatarului. În urma cercet rii realizate, am observat c în procesul de transpunere a acestor lexeme traduc torii au recurs la tehnica împrumutului i au transpus termenii marca i cultural prin împrumut în cadrul textului- int . Cuvintele care reprezint piese vestimentare române ti au cerut din partea speciali tilor cuno tin e de ordin enciclopedic. Piese vestimentare precum: *platc , umeră , ie, i ari, cojoc, opinci, suman, zădie, catrin , cunun* etc., sau termeni care fac referire la diferite obiecte tradi ionale din cadrul spa iului cultural românesc: *cuf , zurg l i, bici, plugu or, buhai, ciub r, blidare, r zboi, toac* etc., au necesitat nu doar un efort din partea unui singur tr duc tor, dar i o bun cooperare între doi sau mai mul i speciali ti. Am observat c i în cazul traducerii acestor lexeme, ca i în cazul transpunerii numelor comune de bucate tradi ionale române ti traduc torii au recurs la exotizare, adic la tehnica împrumutului.

Traducerea este un proces complicat, care cere atenție din partea specialiștilor, o bună mânuire a procedurilor și a tehnicilor de transpunere a unui text, dar și deținerea unor cunoștințe de ordin enciclopedic. Lipsa uneia dintre aceste abilit ți duce la apariția erorilor de traducere. În urma cercet rii efectuate asupra corpusului acestei teze de doctorat, am observat

c traduc torii i-au asumat erori de sens, erori de ordin lexical, erori gramaticale i erori de ordin pragmatic. Fie c sunt comise din neatenție, din dorința de a realiza o traducere într-un timp scurt și eficient sau pur și simplu din cauza lipsei unor cunoștințe de ordin cultural, aceste erori îndeplinesc destinarul de specificul cultural al țării noastre.

În urma analizei erorilor din ghidurile turistice studiate am propus soluții de explicitare pentru unii termeni marcați din punct de vedere cultural. Am putea spune că în cazul transpunerii culturilor, care sunt cuvinte ce pun probleme de traducere i care de cele mai multe ori nu au un echivalent în limba-țintă, soluția cea mai potrivită este explicitarea acestora în limba franceză . Explicitarea este considerată o tehnică de traducere i îi ajută pe traduc tori să transpună în limba-țintă un termen specific unui anumit spațiu cultural.

În concluzie, vom menționa că fiecare dintre ghidurile din corpusul acestei lucrări conține erori de sens, lexicale, gramaticale și pragmatice apărute în urma transpunerii textelor turistice din limba română în limba franceză . Lipsa unei documentații specializate, lipsa timpului, lipsa unui fond de investiții în domeniul turismului, dar și a exemplelor de texte turistice traduse până la începutul secolului al XXI-lea vorbesc despre o finalitate traductivă mai puțin specializată. În urma studiului realizat, putem afirma că procesul de traducere a ghidurilor turistice necesită un aprofundat lucru în echipă și specialiștii trebuie să acorde o mai mare atenție acestui tip de traduceri, întrucât aceste lucrări au scopul de a atrage persoane venite din afara țării noastre, care pot asigura o cunoaștere de tip universal a valorilor culturale ale României.

CORPUS

Campana, Julie, *Balade urbaine sur les pas des francophones de Iași (CCF)*.

Coșereanu, Ioana, Jumar, Dan, Vasiliu, Lucian, *Cartea muzeelor literare ieșene, Gura Humorului*, Editura « Terra Design », 2006, (numele traducătorului nu este menționat), (44 pagini).

De Iuliu, Alexandru, *Buzău (ghid turistic)*, Focșani, Editura Terra, 2001; version française – Crihan, Rica., (162 pagini).

Firulescu, Corina, Ion, Corina Simona, *Bucovina, ou încondeiate*, București, CNI Coresi, 2004; version française – Trancu-Boscoff, Micheline, (48 pagini).

Irimia, Dumitru, *M n stirile din Bucovina – pietre de temelie cre tin* , Gura Humorului, Terra Design, 2009, (numele traduc torului nu este men ionat).

Ogrinji, Mihai, Raicu, Anda, *Maramure* , Bucure ti, AdLibri, 2004; version française – Vasiloiu, Marie-Jeanne.

Ogrinji, Mihai, Raicu, Anda, *Delta Dun rii*, Bucure ti, AdLibri, 2005, (numele traduc torului nu este men ionat).

Ogrinji, Mihai, Raicu, Anda, *ara Apusenilor*, Bucure ti, Ad Libri, 2005; version française - Chesnais, Diane.

Panighian , Eugeniu, *Delta Dun rii i complexul lagunar Razelm*, Bucure ti, Editura Sport-Turism, 1982; version française - Ghimpe eanu, Cristina, (260 pagini).

Pascaru, Mariana, *Oltenia de sub Munte*, Bucure ti, Ad Libri, 2006; version française - Chesnais, Diane.

Pascaru, Mariana, *Drumul Cerului: Transf g r anul*, Bucure ti, Ad Libri, 2007; version française - Chesnais, Diane.

Pascaru, Mariana, *România (ghid turistic)*, Bucure ti, Ad Libri, 2007; version française – Chesnais, Diane, (96 pagini).

Pascaru, Mariana, *Ora e vechi, ora e noi*, Bucure ti, AdLibri, 2007; version française – Chesnais, Diane.

Pascaru, Mariana, *inutul Neam ului*, Bucure ti, AdLibri, 2006; version française – Chesnais, Diane.

Pascaru, Mariana, *Culoarul Ruc r-Bran*, Bucure ti, AdLibri, 2007; version française – Chesnais, Diane.

Pascaru, Mariana, *România*, Bucure ti, AdLibri, 2009; version française – Chesnais, Diane, (143 pagini).

Pascaru, Mariana, *M n stiri i biserici*, Bucure ti, AdLibri, 2012; version française – Chesnais, Diane, (64 pagini).

Pascaru, Mariana, *inutul Neam ului*, Bucure ti, AdLibri, 2012; version française – Chesnais, Diane, (64 pagini).

Pascaru, Mariana, *Valea Prahovei*, Bucure ti, AdLibri, 2012; version française – Chesnais, Diane.

Pascaru, Mariana, *Ve nicia satului*, Bucure ti, AdLibri, 2012; version française – Chesnais, Diane, (64 pagini).

Pascaru, Mariana, *România, o amintire fotografic* , Bucure ti, AdLibri, 2013; version française – Chesnais, Diane, (119 pagini).

- Pascu, Mihai-Ion, *Bucovina... „arhipelagul m n stiresc”*, Bucure ti, Editura TIPO DEC 95, 2007, (numele traduc torului nu este men ionat), (50 pagini).
- Soulard, Michel, *Roumanie entre r ̃ve et r ̃alit ̃ (Bucovine - Moldavie)*, ́ditions Les 2 Encres, 2008, (63 pagini).

BIBLIOGRAFIE

- Agar, Michael, *Language Shock: Understanding The Culture Of Conversation*, New York, HarperCollins Publishers, 1996.
- Antoine, Fabrice, Genin, Isabelle, *Traduire l'intertextualit ̃*, Paris, Presses Sorbonne Nouvelle, 2006.
- Arden, Charles, *La t ̃che du traducteur critique dans la revue « Atelier de traduction No. 14 2010 »*, Suceava, Editura Universit ̃ii, 2010.
- Auzias, Dominique, Labourdette, Jean-Paul, *Roumanie*, Paris, Leonce Deprez, 2012.
- Baconsky, Rodica, Gouadec, Daniel, Lascu, Gheorghe, *Teritorii actuale ale traducerii*, Cluj Napoca, Editura Echinoux, 2002.
- Baker, Mona, *Routledge Encyclopedia of Translation Studies*, London and New York, Taylor and Francis e-Library; Torresi, I., Advertising; Olohan, M., Commercial translation, 2005.
- Ballard, Michel, *Le nom propre en traduction*, Paris, Ophrys, 2001.
- Ballard, Michel, *La traduction plurielle*, Lille, Presses Universitaires de Lille, 1990.
- Ballard, Michel, « Cr ̃ativit ̃ et traduction », in *Target*, 9 :1, 1997, pp. 85 -110.
- Ballard, Michel, « La traduction comme conscience linguistique et culturelle : quelques rep ̃res » in *Europe et Traduction*, Arras, Artois Presses Universitai ̃ / Presses de l'Universit ̃ d'Ottawa, 1998.
- Ballard, Michel, « La traduction du nom propre comme n ̃gociation » in *Palimpsestes*, no. 11, *Traduire la culture*, Paris, Presses de la Sorbonne Nouvelle, 1998.
- Ballard, Michel, *Oralit ̃ et traduction*, Paris, Artois Presses Universit ̃, 2001.
- Ballard, Michel, *Traductologie linguistique et traduction*, Paris, Artois Presses Universit ̃, 2003.
- Ballard, Michel, « Les d ̃calages de l' ̃quivalence » in *Correct/Incorrect*, studii reunite de Michel Ballard i Lance Hewson, Arras, Artois : Artois Presses Universit ̃, 2004.

- Ballard, Michel, *Les stratégies de traduction des désignateurs de référents culturels; La traduction, contact de langues et de cultures* (1). Études réunies par Michel Ballard, Arras, Artois Presses Université, 2005.
- Ballard, Michel, *Le commentaire de traduction anglaise*, Paris, Armand Colin, 2007.
- Banta , Andrei, Croitoru, Elena, *Didactica traducerii*, Bucure ti, Editura Teora, 1999.
- Barthes, Roland, *Texte (Théorie du)*, Encyclopedia Universalis, 1973.
- Barthes, Roland, *Pl cerea textului. Roland Barthes despre Roland Barthes*, traducere din francez de Marian Papahagi (*Pl cerea textului*) i Sorina Danaila (*Roland Barthes despre Roland Barthes*), Bucure ti, Cartier, 2006.
- Bassnet, Susan, *Translation studies*, London / New York: Routledge, 1992.
- Bastin, Georges L., *Profession traducteur*, Montréal, Les Presses de l'Université de Montréal, 2012.
- Batista, Carlos, *Traducteur, auteur de l'ombre*, Paris, Arlea, 2014.
- B I cescu, Ioana, Stefanink, Bernd, *Gérer les culturèmes dans la traduction*, Translationes N° 1. Traduire les culturèmes, Timi oara, Editura de Vest, 2009.
- Bell, Roger T., *Teoria si practica traducerii*, Ia i, Polirom, 2000.
- Berbinski, Sonia, Dobre, Dan, Velicu, Anca, *Langage et traduction*, Bucure ti, Editura Universit ii din Bucure ti, 2012.
- Berman, Antoine, *Pour une critique des traductions : John Donne*, Paris, Gallimard, 1995.
- Berman, Antoine, *La traduction et la lettre ou l'auberge du lointain*, Paris, Editions du Seuil, 1999.
- Berman, Antoine, *L'âge de la traduction. La tâche du traducteur de Walter Benjamin (un commentaire)*, Paris, Presses universitaires de Vincennes (PUV), 2008.
- Biholaru, Elena-Camelia, *L'auteur et son traducteur: une relation impossible ?* Dans la revue « Atelier de traduction No. 20 2013 », Suceava, Editura Universit îi, 2013.
- Blidaru, Mihaela-Teodora, *La traduction des documents touristiques*, Br ıla, Editura Sfântul Ierarh Nicolae, 2012.
- Bloc-Duraffour, Pierre, Mesplier, Alain, *Le tourisme dans le monde*, Éditions du Bréal, 2001.
- Br ileanu, Lumini a, *Théorie et techniques de la traduction*, Bucure ti, Pro Universitaria, 2006.
- Breban, Vasile, Canarache, Ana, *Dic ionar de expresii i locu iuni române ti*, Bucure ti , Editura tiin ific , 1996.
- Brisset, Annie, *L'identité culturelle de la traduction*, dans Palimpsestes, N° 11, Paris, Presses Sorbonne Nouvelle, 1998, p.31-49.

- Camelot, Pierre-Thomas, *Le sens de l'église chez les pères latins*, în « *Nouvelle revue théologique* », nr. 83/4, Bruxelles, Association Nouvelle revue théologique, 1961, pp. 367-381.
- Cary, Edmond, *Comment faut-il traduire?*, Presses Universitaires de Lille, 1985.
- Casanova, Pascal, *La langue mondiale : traduction et domination*, Paris, Seuil, 2015.
- Codreanu, Mihai, *Scrieri*, Bucure ti, Editura Pentru Literatur , 1968.
- Constantinescu, Mugura , *Pratique de la traduction*, Suceava, Editura Universit ii din Suceava, 2002.
- Constantinescu, Mugura , *La traduction entre pratique et théorie*, Suceava, Editura Universit ii din Suceava, 2005.
- Constantinescu, Mugura , *Pour une lecture critique des traductions. Réflexions et pratiques*, Paris, L'Harmattan, 2013.
- Constantinescu, Mugura , Bala chi, Raluca-Nicoleta, *Critique des traduction. Repères théoriques et pratiques*, Cluj-Napoca, Casa C r ii de tiin , 2014.
- Constantinescu, Mugura , Steiciuc, Elena-Brându a, « Dossier – La traduction caduque, retraduction et contexte culturel (en diachronie I) », *Atelier de traduction*, no. 15, Suceava, Editura Universit ii Suceava, 2011.
- Cooper, Chris, Hall, Michael, *Le tourisme aujourd'hui: une approche internationale*, version française – BOTTI, Laurent, Seraphin, Hugues, Bruxelles, Éditeur De Boeck Université, 2011.
- Cordonnier, Jean-Louis, *Traduction et culture*, Paris, Les Editions Didier, 1995.
- Co eriu, Eugeniu, *Sincronie, diacronie i istorie. Problema schimb rii lingvistice*, Edi ie în limba român de Nicolae Saramandu, Bucure ti, Editura Enciclopedic , 1997.
- Co eriu, Eugeniu, *Limbar i politic* , în *Identitatea limbii i literaturii române în perspectiva globaliz rii* (volum editat de Ofelia Ichim i Florin-Teodor Olariu), Ia i, Editura Trinitas, 2002.
- Co eriu, Eugeniu, *Lingvistica textului. O introducere în hermeneutica sensului*, versiune româneasc i indici de Eugen Munteanu i Ana Maria Prisacaru, cu o postfa de Eugen Munteanu, Ia i, Editura Universit ii „Alexandru Ioan Cuza”, 2013.
- Cristea, Teodora, *Stratégies de la traduction*, Bucure ti, Editura Funda iei România de Mâine, 1998.
- Dasen, Pierre, Perregaux, Christiane, *Pourquoi des approches interculturelles en éducation?*, Louvain-la-Neuve, éditions De Boeck, 2002.

- Dasen, Pierre, Perregaux, Christiane, Rey, Micheline, *Educa ie intercultural : experien e, politici, strategii*, Traducere Bliuc Ana-Maria, Ia i, Polirom, 1999.
- De Beaugrande, Robert-Alain, Dressler Wolfgang, *Introduction to text linguistics*, London; New York: Longman, 1981.
- Delisle, Jean, *Portraits de traducteurs*, Ottawa/Artois, Les Presses de l'Université d'Ottawa/Artois Presses Université, 1999.
- Delisle, Jean, *La traduction raisonnée. Manuel d'initiation à la traduction professionnelle de l'anglais vers le français*, 3ème édition, Les presses de l'Université d'Ottawa, 2013.
- Delisle, Jean, Woodsworth, Judith, *Les traducteurs dans l'histoire*, Québec, Presses de l'Université Laval, 2014.
- Derrida, Jaques, « Qu'est-ce qu'une traduction relevante ? » in *Treizièmes assises de la traduction littéraire*, Arles, Actes Sud, Atlas, 1997.
- Dic ionarul explicativ al limbii române*, Academia Român , Institutul de lingvistic .
- Dimitriu, Rodica, *Disocieri si interferente in traductologie*, Ia i, Timpul, 2001.
- Dimitriu, Rodica, *Theories and practice of translation*, Ia i: Institutul European, 2002.
- Dimitriu, Rodica, *The cultural turn in translation studies*, Ia i, Institutul European, 2006.
- Dosse, Mathieu, *L'acte de traduction: écrire, publier, lire. La traduction littéraire à l'âge de la mondialisation*, dans *Carnets, Cultures littéraires: nouvelles performances et développement*, No spécial, 2009, p. 243-255.
- Dufiet, Jean-Paul, « *Problèmes interculturels de la traduction des guides touristiques (français – italien)* », dans *Les enjeux de communication culturelle*, Montpellier, 2009.
- Dumas, Felicia, « *Critique(s) de la traduction : j'objectivité subjective* » in *Atelier de traduction*, no. 19, 2010, pp. 25-38.
- Dumas, Felicia, *Dictionnaire bilingve de termes religieux orthodoxes: français-roumain*, Ia i, DOXOLOGIA, 2010.
- Dumas, Felicia, *Dic ionar bilingv de termeni ortodoc i (român-francez)*, Ia i, DOXOLOGIA, 2010.
- Felicia, Felicia, *Le religieux : aspects traductologiques*, Craiova, Editura Universitaria, 2014.
- Dumitriu, Dana-Marina, *Essais sur la traduction*, Ia i, Ars Longa, 2009.
- Eco, Umberto, *A spune cam același lucru. Experiențe de traducere*, traducere de Laszlo Alexandru, Ia i, Polirom, 2008.
- Eco, Umberto, *În c utarea limbii perfecte*, traducere de Drago Cojocaru, Ia i, Polirom, 2002.
- Eliade, Irina, *Cours de la théorie et de la pratique de la traduction*, Bucure ti, Centrul de multiplicare al Universit ii din Bucure ti, 1973.

- Fejes, Denisa, *Fiecare traducere e o provocare*, în *România Literară*, 2006.
- Forsdale, Louis, *Perspectives on Communication*, Addison Wesley Publ. House, 1981.
- Franjje, Lynne, *La traduction dans les dictionnaires bilingues*, Paris, Éditions le Manuscrit, 2009.
- Friedman, Jonathan, *Cultural identity and global process*, Londra, Sage, 1994.
- Frosin, Constantin, *Techniques et art de la traduction - aperçu sur la traduction (suivi d'un corpus d'exemples)*, Galați, Editura Fundației Universitare Dunărea de Jos, 2000.
- Gambier, Yves, *La retraduction, retour et détour*, în revista *Meta : journal des traducteurs*, 1994, vol. 39, n° 3, 1994, p. 413-417.
- Genette, Gérard, *Palimpsestes : la littérature au second degré*, Paris, Seuil, 1982.
- Gideon, Toury, *Descriptive Translation Studies and beyond*, Amsterdam/Philadelphia, John Benjamins Publishing Company, 1995, p. 241-258.
- Gouadec, Daniel, *Translation as a profession*, Amsterdam, John Benjamins Publishing Company, 2007.
- Gouadec, Daniel, *Profession traducteur*, Paris, La Maison du Dictionnaire, 2000.
- Gouadec, Daniel, *Faire traduire*, Paris, La Maison du Dictionnaire, 2004.
- Grellet, Françoise, *Apprendre à traduire*, Nancy, Presses Universitaires de Nancy, 1991.
- Gudykunst, William, Kim, Young Yun, *Communicating with strangers: An approach to intercultural communication*, New York: McGraw-Hill, 1997.
- Guidère, Mathieu, *Introduction à la traductologie : penser à la traduction : hier, aujourd'hui, demain*, Bruxelles, Groupe de Boeck, 2010.
- Guidère, Mathieu, *La communication multilingue: traduction commerciale et institutionnelle*, Bruxelles, Éditeur De Boeck Université, 2000.
- Hall, Edward, *The silent language*, Doubleday & Company, New York, 1959.
- Henry, Jacqueline, *La traduction des jeux de mots*, Paris, Presses Sorbonne Nouvelle, 2003.
- Herslund, Michael, *Aspects linguistiques de la traduction*, Presses Universitaires de Bordeaux, 2003.
- Hervey, Sandor, Higgins, Ian, *Thinking translation*, London / New York: Routledge, 1992.
- Hiernard, Jean-Marc, *Les règles d'or de la traduction*, Paris, Ellipses, 2003.
- Hotea, Mihai, *Le français du tourisme roumain: le tourisme rural, le tourisme de santé*, Cluj-Napoca, Editura Presa Universitară, 2007.
- Ionescu, Tudor, *tiința și arta traducerii*, Cluj-Napoca, Editura Limes, 2003.
- Jakobson, Roman, *Aspects linguistiques de la traduction. Essais de linguistique générale*, Paris, Seuil, 1973.

- Jeanrenaud, Magda, *Universaliile traducerii. Studii de traductologie*, Ia i, Polirom, 2006.
- Jeanrenaud, Magda, *Bilingvismul: concept inoperant în traductologie ?*, în ANALELE tiin ifice ale Universit ii "Al. I. Cuza", Lingvistic , volum: Tom. 54, 2008, p. 169-178.
- Jeanrenaud, Magda, *La traduction là où tout est pareil et rien n'est semblable*, Bucure ti, EST - Samuel Tastet Éditeur, 2012.
- Jonasson, Kerstin, *Le nom propre. Construction et interprétations*, Paris, Duculot, 1994.
- Kristeva, Julia, *Semiotike. Recherches pour une sémanalyse*, Paris, Seuil, 1969.
- Ladmiral, Jean-René, Lipiansky, Edmond Marc, *La Communication interculturelle*, Armand Collin, Paris, 1989.
- Ladmiral, Jean-René, *Traduire: Théorèmes pour la traduction*, Paris, Editions Gallimard, 1994.
- Ladmiral, Jean-René, « Formation des traducteurs et traduction philosophique » in *Meta : journal des traducteurs*, vol. 50, no. 1, pp. 96-106, Montréal, Les Presses de L'Université, 2005.
- Larose, Robert, *Théories contemporaines de la traduction*, Québec, Presses de l'Université du Québec, 1987.
- Lederer, Marianne, *La traduction aujourd'hui*, Paris, Hachette, 1994.
- Lefevre, Andre, *Translation, Rewriting and the Manipulation of Literary Fame*, London/New York: Routledge, 1992.
- Leroy, Sarah, *Nom propre en français*, Paris, Ophrys, 2004.
- Lungu-Badea, Georgiana, *Teoria culturemelor, teoria traducerii*, Timi oara, Editura Universit ii de Vest, 2004.
- Lungu-Badea, Georgiana, *Traduire ou ne pas traduire le nom propre-culturème, telle est la question*, Timi oara, Editura Universit ii de Vest, 2012.
- Lungu-Badea, Georgiana, *Necesitatea unei critici a traducerii* în Analele Facult ii de Litere, Istorie i Filozofie, Seria tiin e Filologice, Timi oara, Editura Universit ii de Vest, 1998, p. 199-222.
- Lungu-Badea, Georgiana, *La traduction (im)propre du nom propre littéraire*, dans *Translationes 3*, Timi oara, Editura Universit ii de Vest, (2001b), p. 65-79.
- Lungu-Badea, Georgiana, *Remarques sur le concept de culturème*, Translationes N° 1, Traduire les culturèmes, Timi oara, Editura Universit ii de Vest, 2009.
- Lungu-Badea, Georgiana, *Jeux esthétiques de la traduction – éthiques et pratiques traductionnelles*, Timi oara, Editura Universit ii de Vest, 2010.

- Lungu-Badea, Georgiana, *De la méthode en traduction et en traductologie*, Timi oara, Eurostampa, 2013.
- Martinet, André, *Eléments de linguistique générale*, Paris, Armand Colin, 1974 (1967).
- Mavrodin, Irina, *Despre traducere literal i în toate sensurile*, Craiova, Editura Scrisul Românesc, 2006.
- Mazilu, Mirela, *Le tourisme roumain dans le contexte du tourisme européen*, Editura Universitarias, Craiova, 2007.
- Mechonnic, Henri, *Poétique de traduire*, Paris, Editions Verdier, 1999.
- Mechonnic, Henri, « Sur la poétique du traduire », dialog cu Mugura Constantinescu, Atelier de traduction, no. 3, Dossier : La traduction entre pratique et théorie, Suceava, Editura Universit ii Suceava, 2005, pp. 9-12.
- Mody, Bella, Gudykunst, William, *Handbook of Intercultural Communication*, SAGE Publications Ltd, London, 2002.
- Motoi, Monica Andreea, *La traduction, un processus complexe*, Drobeta-Turnu Severin, Irco Script, 2009.
- Mounin, Georges, *Les problèmes théoriques de la traduction*, Paris, Édition Gallimard, 1963.
- Mounin, Georges, *Les belles infidèles*, Paris, Presses Universitaires de Lille, 1994.
- Newmark, Peter, *Approaches to translation*, Oxford, Pergamos Press, 1981.
- Newmark, Peter, *A textbook of translation*, Prentice HaH International, New Jersey, 1988.
- Nida, A. Eugene, *Toward a Science of Translation*, Leyde, E. J. Brill, 1964.
- Nida, A. Eugene, *Traducerea sensurilor – traducerea : posibila si imposibila*, Ia i, Institutul European, 2004.
- Noailly, Michèle, *Grammaire du nom propre*, Paris, PUF, 1994.
- Noailly, Michèle, *Nom propre et nomination, dans « Mots »*, N° 1, Volume 63, Paris, Le Seuil, 2000, pp. 149-152.
- Noica, Constantin, *Cuvânt împreun despre rostirea româneasc*, Bucure ti, Humanitas, 1996.
- Nord, Christiane, *Translating as a Purposeful Activity*, Manchester, St. Jerome Publishing, 1997.
- Nord, Christiane, *A Functional Typology of Translation*, Amsterdam / Philadelphia, John Benjamins Publishing Company, 1997.
- Nord, Christiane, *Text Analysis in Translation. Theory, Methodology, and Didactic Application of a Model for Translation-Oriented Text Analysis*, Amsterdam/ New York: Rodopi, Second Edition, 2005.

- Oustinoff, Michaël, *Traduire et communiquer à l'heure de la mondialisation*, Paris, CNRS Éditions, 2011.
- Peeters, Jean, VanVaerenbergh, Leona, *La traduction: de la théorie à la pratique et le retour*, Rennes, Presses universitaires de Rennes, 2006.
- Pop, Mirela, *Initiation a la traduction - Cahier de séminaire Ière année*, Timi oara, Universitatea Politehnic , 1999.
- Porter, Richard E., Samovar, Larry A., *Intercultural communication: A reader 13th Edition*, Belmont, Ca: Wadsworth Publishing Company, 1997.
- Pym, Anthony, *Pour une éthique du traducteur*, Ottawa, l'Université d' Ottawa, 1997.
- Pym, Anthony, *Method in Translation History*. Manchester, Angleterre, St-Jerome, 1998.
- Pym, Anthony, *Exploring Translation Theories*, London and New York: Routledge, 2009.
- Ra , Georgeta, *Le Français du tourisme*, Timi oara, Editura Mirton, 2005.
- R dulescu, Anda, *Théorie et pratique de la traduction*, Craiova, Universitaria, 2005.
- R dulescu, Anda, *Les culturèmes roumains: problèmes spéciaux de traduction*, Craiova, Editura Universitar , 2010.
- Reiss, Katharina, *La critique des traductions, ses possibilités et ses limites*, tradus din german de Catherine Bocquet, Artois Presses Université, Arras, 2002.
- Reiss, Katharina, *Problématiques de la traduction*, cu o prefa de Jean-René Ladmiral, Paris, Anthropos, 2009.
- Reiss, Katharina, Vermeer, Hans J., *Towards a General Theory of Translational Action (Skopos Theory Explained)*, Routledge, London and New York, 1984.
- Reymond, Paul, *Dictionnaire des vieux métiers: 1200 métiers disparus ou oubliés*, Paris, Broceliande, 1994.
- Richar, Jean-Pierre, *Traduire l'ignorance culturelle*, dans Palimpsestes, N° 11, Paris, Presses Sorbonne Nouvelle, 1998, p.151-159.
- Ricoeur, Paul, *Despre traducere*, traducere i studiu introductiv de Magda Jeanrenaud, Polirom, Ia i, 2005.
- Rotariu, Ilie, *Globalization and tourism - study case: Romania*, Sibiu, Alma Mater, 2008.
- Sapiro, Gisèle, *Translatio. Le marché de la traduction en France à l'heure de la mondialisation*, Paris, CNRS Editions, 2008.
- Scapara, Federica, *La traduction spécialisée: une approche professionnelle à l'enseignement de la traduction*, Presse de l'Université d'Ottawa, 2010.
- Schleiermacher, Friedrich, *Des différentes méthodes du traduire*. Traduction Antoine Berman, Paris, Seuil, 1999.

- Séguinot, Candance, *Interpreting Errors in Translation*, în revista *Meta*, vo. 25, n°1, 1990, pp. 68-73.
- Séguinot, Candance, *Understanding Why Translators Make Mistakes* în *Traduction, Terminologie, Rédaction*, vol. 2, n° 2, 1989, p. 73-81.
- Snell-Hornby, Mary, *The ultimate comfort: Word, Text and the Translation of Tourist Brochures*, în *Word, Text, Translation: Liber Amicorum for Peter Newmark*, Gunilla M. Anderman & Margaret Rogers (editors), Multilingual Matters Ltd., 1999.
- Steiner, George, *Après Babel. Une poétique du dire et de la traduction*, Paris, Albin Michel, 1978.
- Tiron, Irina, *Pour une approche sociologique de la traduction dans la revue « Atelier de traduction No. 14 2010 »*, Suceava, Editura Universit ții, 2010.
- Toury, Gideon, *In Search of a Theory of Translation*, Tel Aviv, Israël, Porter Institute, 1980.
- Toury, Gideon, *Descriptive translation studies: and beyond*, Amsterdam, John Benjamins Publishing, 1995.
- Vârlan, Ana-Maria, *La culture et son double - les traductions - - la culture roumaine sous l'influence des traductions du français*, Bac u, Pro Didact, 2008.
- Venuti, Lawrence, *The translator's invisibility*, London, Taylor & Francis e-Library, 2004.
- Verluyten, S. Paul, *Intercultural Communication in Business and Organisations: An Introduction*. Leuven/Voorburg, Acco, 2006.
- Viegnes, Michel, *Imaginaire du vent*, Paris, Editions Imago, 2003.
- Vinay, Jean-Paul, Darbelnet, Jean, *Stylistique comparée du français et de l'anglais*, Paris: Didier, 1960.
- Vîlceanu, Constantina Titela, *Translation. The Land of the Bilingual*, Craiova, Editura Universitaria, 2003.
- Vîlceanu, Constantina Titela, *Fidelitate i alteritate lingvistic i cultural . Problematica traductologic a sinonimiei în limbile francez i englez , Craiova, Editura Universitaria, 2007.*

SURSE INTERNET

-) Dic ionar / Enciclopedie *LAROUSSE*, URL:
<http://www.larousse.fr/dictionnaires/bilingues;>
-) Dic ionar Francez *l'Internaute*, URL:
http://www.linternaute.com/histoire/motcle/10583/a/1/1/mircea_ier_1_ancien.shtml;

- J Dic ionar *Le Trésor de la Langue Française Informatisé*, URL:
<http://atilf.atilf.fr/dendien/scripts/tlfiv4/showps.exe?p=combi.htm;java=no;>
- J Dic ionarul *Explicativ al Limbii Române*, URL:
<https://dexonline.ro/definitie/bund%C4%83;>
- J Feischmidt, Margit, *Multiculturalismul: o nouă perspectivă teoretică și politică despre cultură și identitate*, URL: <http://altera.adatbank.transindex.ro/pdf/12/002.pdf> (consultat la data de 14.02.2015).
- J Bartel-Radic, Anne, *La compétence interculturelle: état de l'art et perspectives*, în *Management international* 134 (2009): 11–26, URL:
<http://www.erudit.org/revue/mi/2009/v13/n4/038582ar.pdf> (consultat la data de 25.02.2015).
- J Repertoar de termeni postmoderni / Concepte-Instrument, URL:
<http://www.unitbv.ro/postmodernism/g.html> (consultat la data 03.03.2015).
- J Robert-Alain de Beaugrande, Wolfgang Dressler, *Introduction to Text Linguistics*, London; New York: Longman, 1981, URL:
<http://docslide.us/documents/105371243-introduction-to-text-linguistics-beaugrande1pdf.html>, (consultat la data de 20.04.2015).
- J URL: <http://www.crestinortodox.ro/sarbatori/pogorarea-sfantului-duh/> (consultat la data de 08.08.2015).
- J Saint Élie, Prophète, Père des Contemplatifs (9e s. av JC), URL:
<http://reflexionchretienne.e-monsite.com/pages/vie-des-saints/juillet/saint-elie-prophete-9e-s-av-jc-fete-le-20-juillet.html>; (consultat la data de 28.11.2015).
- J M n stirea Vorone , Presentare general , Texte présentation, URL:
<http://www.manastireavoronet.ro/fr/prezentare-general-a-manastirea-voronet/>; (consultat la data de 21.12.2015).
- J Vies des Saints. Nos modèles et nos protecteurs, URL:
http://sanctoral.com/fr/saints/saint_jean_climaque.html; (consultat la data de 30.12.2015).
- J Re ete culinare, *Piment Oiseau*, URL: <https://pimentoiseau.fr/2013/02/24/ciorba-de-burta-soupe-de-tripes-a-la-roumaine/>; (consultat la data de 20.08.2016).
- J Me te ugari români, C ma femeiasc româneasc tradi ional – Ghid introducere în croit i brodat pas cu pas, URL: <https://ro.scribd.com/doc/129756016/Ghid->

- [Introdactiv-in-Croit-Si-Brodat-Camasa-Traditionala-Romaneasca](#); (consultat la data de 12.11.2016).
- J Muzeul Na ional al Satului „Dimitrie Gusti”, Costumul românesc de patrimoniu – Moldova, URL: <http://muzeul-satului-dimitrie-gusti.blogspot.ro/2013/01/costumul-romanesc-de-patrimoniu-moldova.html>; (consultat la data de 26.11.2016).
- J Centrul Na ional de Resurse textuale i lexicale (Centre National de Ressources Textuelles et Lexicales), URL: <http://cnrtl.fr/definition/dmf/CHARRONNIER>; (consultat la data de 11.01.2017).
- J Dic ionar de Art , URL: <http://dictionar-arta.artspace.ro/clisiarnita.html>; (consultat la data de 01.03.2017).
- J WHC Nomination, UNESCO Region: EUROPE NAD THE NORTH AMERICA, URL: <http://whc.unesco.org/uploads/nominations/904.pdf>; (consultat la data de 20.03.2017).
- J Termium Plus, La banque de données terminologiques et linguistiques du gouvernement du Canada, URL: <http://www.btb.termiumplus.gc.ca/tpv2alpha/alphafra.html?lang=fra&i=&index=alt&srchtxt=PRONAOS>; (consultat la data de 25.03.2017).
- J Enciclopedie ortodox , URL: <https://ro.orthodoxwiki.org/Pridvor> (consultat la data de 28.03.2017).
- J Ministerul Dezvolt rii Regionale i Administra iei Publice, Centre national d'information et de promotion du tourisme dans Caracal, URL: <http://cniptcaracal.ro/index.php?mact=News.cntnt01,detail,0&cntnt01articleid=83&cntnt01origid=192&cntnt01detailtemplate=articole-detalii-site&cntnt01returnid=192>; (consultat la data de 30.03.2017).
- J Enciclopedie ortodox , Monastère de Saint Antoine le Grand, URL: [https://fr.orthodoxwiki.org/Monast%C3%A8re_de_Saint_Antoine_le_Grand_\(Saint-Laurent-en-Royans,_France\)](https://fr.orthodoxwiki.org/Monast%C3%A8re_de_Saint_Antoine_le_Grand_(Saint-Laurent-en-Royans,_France)); (consultat la data de 01.04.2017).
- J Site UNESCO de Roumanie, Balkania Tour, URL: <https://www.balkania-tour.com/fr/voyage-roumanie/autotours-en-roumanie/view/82/sites-unesco-de-roumanie>; (consultat la data de 03.04.2017).